

A TERMÉSZETRŐL TIZENÉVESEKNEK

9

FÖLDRAJZ

munkafüzet

*Természetföldrajzi
környezetünk*

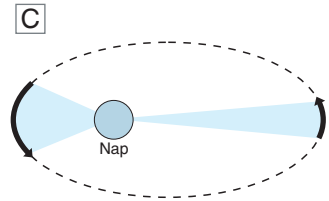
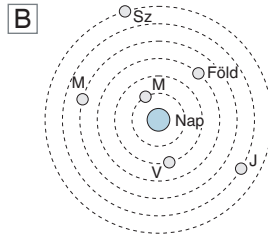
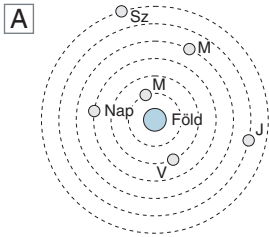

MOZAIK KIADÓ – SZEGED, 2013

TÁJÉKOZÓDÁS A VILÁGEGYETEMBEN ÉS A FÖLDÖN

A csillagászati ismeretek fejlődése

1. Hasonlítsd össze a három ábrát!

- a) Mely tudósok világméket mutatják be az egyes ábrák? Írd a megfelelő helyre Kepler, Ptolemaiosz és Kopernikusz nevét!
- b) Mi a hasonlóság, illetve a különbség az **A** és a **B** ábra között? .....
- c) Mi a hasonlóság, illetve a különbség a **B** és a **C** ábra között? .....

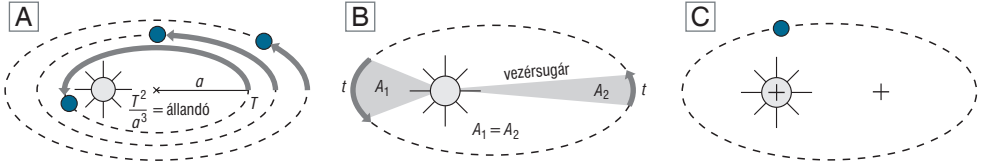
2. a) Kinek a nevéhez fűződnek az alábbi megállapítások? Írd a megállapítások betűjelét a csillagászok, matematikusok, gondolkodók neve alá!

- A) A bolygók a Nap körül keringenek kör alakú pályán. B) A világegyetem központja a Nap. C) A Föld forog a tengelye körül, és évente megkerüli a Napot. D) A világegyetem központja a mozdulatlan Föld. E) A bolygók a Nap körül keringenek ellipszis alakú pályán. F) A Nap csak a Naprendszer központja. G) A Nap az ellipszis alakú bolygópályák egyik gyújtópontjában van. H) Minden égi mozgás a Föld körül megy végbe. I) A bolygók naptávolban gyorsabban, naptávolban lassabban haladnak a pályájukon. J) A bolygók keringési ideje és Naptól való távolságuk között matematikailag leírható összefüggés van. K) A Napon kívül más keringési központ is lehetséges. L) A Nap csak egyike a megszámlálhatatlanul sok csillagnak.

Ptolemaiosz	Kopernikusz	Giordano Bruno	Galilei	Kepler

- b) Nevezd meg a Ptolemaiosz nevéhez fűződő világméket! .....
- c) Hogyan nevezik a Kopernikusz által megalkotott világméket? .....

d) Az 5. oldal 2/a) alpontjának megállapításai közül melyek vannak kapcsolatban a Kepler-féle törvényekkel? Írd ezek betűjelét a megfelelő rajzok alá!

.....

e) Ki igazolta a bolygómozgások Kepler-féle törvényeit? .....

3. Mire következtethetett a két ókori tudós a megfigyelései alapján?

Püthagorasz megfigyelte, hogy a Hold megvilágított felületének körvszerű határai vannak. Arisztotelész azt vette észre, hogy holdfogyatkozásakor a Föld árnyéka mindig körív.

Következtetésük: .....

4. Keresd meg az atlaszod csillagképet bemutató oldalán, hogy mely csillagkép alakja hasonlít

egy merőkanálra: .....

egy „M” vagy „W” betűre: .....

egy „házza”: .....

5. a) Melyik ország nemzeti szimbóluma az ábrázolt zászló? Írd a zászló alá az ország nevét!

A) ..... B) ..... C) ..... D) .....

b) Mely csillagkép jelenik meg a zászlókon? .....

A világegyetem

1. Nevezd meg a meghatározások alapján a fogalmakat!

a) A térnek, az időnek és az anyagnak pillanatszerű megjelenése: .....

b) Saját fényvel rendelkező, izzó gázgömb: .....

c) A Nap nevű csillag gravitációs ereje által pályán tartott égitestek összessége:

.....

A térkép

1. Fogalmazd meg egy mondatban, hogy mi a térkép! .....

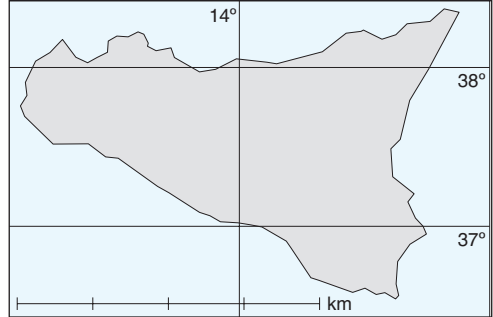
2. a) Készíts vonalas mértéket a mellékelt térkép-vázlathoz a méretarány (1 : 5 000 000) értelmezésével!

b) Mérd meg a segítségével a sziget ÉNy–DK irányú kiterjedését!

..... km.

c) Számítsd ki a fokhálózat segítségével, hogy hány km a sziget É–D-i kiterjedése a 14° hosszúsági kör mentén!

..... km.

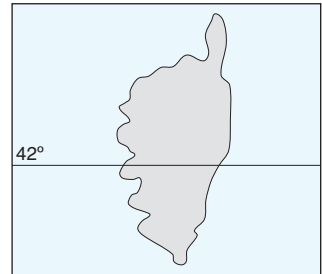

3. a) Készíts vonalas mértéket Korzika térkép-vázlatához! A méretarány 1 : 4 000 000. A vonalas mérték 50 km-es beosztású legyen!

b) Mérd meg a segítségével a sziget É–D-i kiterjedését!

..... km.

c) Ellenőrizd a szélességi körök fokszámaival és a közöttük lévő távolság kiszámításával!

Korzika az ..... szélesség ..... foka és az ..... szélesség ..... foka között fekszik. A kettő közötti távolság fokokban: ....., km-ben: .....

4. Melyik méretarány tartozik az egyes térképekhez? Írd a megfelelő méretarány betűjelét a térképek címe mellé!

A) 1:500 000; B) 1:15 000; C) 1:5 000; D) 1:100; E) 1:10 000 000

Budapest belvárosa

A Parlament térképe

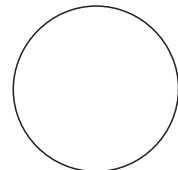
Európa domborzata

Budapest kerületei

Magyarország közigazgatása

5. Állapítsd meg az alábbi óra segítségével az északi vagy a déli irányt délután 2 órakor! Írd a rajzhoz a többi világtájat is!

Így kell beforogni az órát:

6. Állapítsd meg az atlaszod segítségével, mekkora a Kékes relatív magassága az Alföld legmagasabb pontjához képest!

..... m

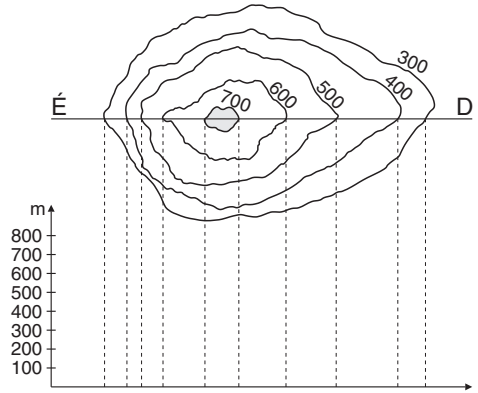
7. a) Készítsd el az ábrán látható domborzati forma keresztmetszeti rajzát!

b) Melyik a kiemelkedés meredekebb oldala?

.....

c) Magassága alapján hová sorolható a terület?

.....

8. Egészítsd ki a szélességi és hosszúsági körök táblázatát az összehasonlítás szempontjaival és a körök jellemzőivel!

a) ..... körök	Az összehasonlítás szempontja	b) ..... körök
Egyenlítő	c)	d) .....
e)	Egymáshoz viszonyított helyzetük	f) .....
g)	h)	egyenlő hosszúságúak
i)	Számolásuk (égtáj – fok)	j) .....

9. Határozd meg az alábbi városok helyzetét a földrajzi fokhálózattal!

Szingapúr: ..... szélesség .....°, ... hosszúság .....°

Buenos Aires: ..... szélesség .....°, ... hosszúság .....°

10. Állapítsd meg Magyarország térképén az alábbi városok földrajzi helyzetét ívperces pontossággal!

Budapest: ..... szélesség .....° .....' ..... hosszúság .....° .....'

Debrecen: ..... szélesség .....° .....' ..... hosszúság .....° .....'

Szeged: ..... szélesség .....° .....' ..... hosszúság .....° .....'

11. Mi található az alábbi helyen?

déli szélesség 78°, keleti hosszúság 170°: .....

déli szélesség 16°, nyugati hosszúság 5°: .....

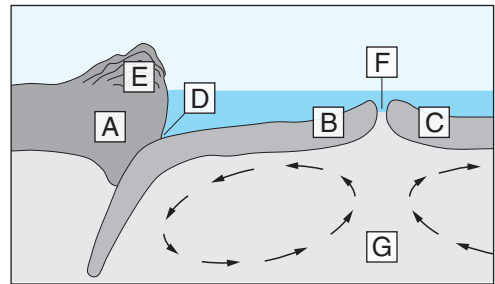
Mit tudsz a kőzetburokról?

1. A következő összetett mondatok a Föld belső szerkezetére vonatkoznak. Vizsgáld meg ezeket a 14. oldalon lévő megoldókulcs szerint!

- 1. A Föld gömbhéjas szerkezetű, mert a nehézségi erő, a Föld forgása és a lehűlés hatására az anyagok sűrűségük szerint rendeződtek el.
- 2. A Föld belsejének kutatására a földrengéshullámokat lehet felhasználni, mert azok igen nagy mélységig hatolnak le.
- 3. A rengéshullámok alkalmasak a Föld belső szerkezetének kutatására, mert ahol az anyag sűrűsége megváltozik, onnan visszaverődnek vagy irányt változtatnak, így a felszínre érkező hullámokból következtetni lehet a mélyben lévő állapotokra.
- 4. A nyomás a nehézségi erő hatására a Föld középpontja felé haladva csökken, mert a sűrűség nem változik.
- 5. A Föld belső hőmérséklete a kéreg alsó határáig átlagosan 1 °C-kal növekszik 33 méterenként, mert a fiatal hegységek övezetében, ahol erős a kéregmozgás, a hőmérséklet gyorsabban emelkedik.

2. a) Értelmezd az ábrát! Nevezd meg a betűkkel jelölt ábrarészeket!

- A** .....
- B**, **C** .....
- D** .....
- E** .....
- F** .....
- G** .....

b) Mi mozgatja a kőzetlemezeket?

.....

c) Hogyan mozdul el egymáshoz viszonyítva

az **A** és **B** lemez? .....

a **B** és **C** lemez? .....

d) Melyik hegységrendszer kialakulására jellemző a fenti ábra?

.....

3. A következő feladatokban a válaszok közül csak *egy* igaz. Válaszd ki, és karikázd be a betűjelét!

a) Hogyan keletkeztek a gyűrthegységek?

- A) Az alföldek kiemelkedésével.
- B) A vulkáni hegységek lepusztulásával.
- C) Oldalirányú nyomóerő hatására a képlékeny rétegek felboltozódtak.
- D) Nagy nyomás és magas hőmérséklet hatására a kőzetrétegek megtöredeztek.

- b) Hogyan keletkeztek a röghegységek?
 A) A táblás vidékek süllyedésével.
 B) Az alföldek kiemelkedésével.
 C) Az ősmasszívumok felgyűrődésével.
 D) A régebbi gyűrthegységek lepusztulásával, feldarabolódásával.
- c) Hogyan keletkeztek a vulkanikus hegységek?
 A) A röghegységek feldarabolódásával.
 B) A gyűrthegységek kiemelkedésével.
 C) A hegységek lepusztulásával.
 D) A mélyben megolvadt, majd a felszínre jutó kőzetanyag megszilárdulásával.
4. A következő feladatokban *több* helyes válasz is lehetséges. Karikázd be a *helyes* állítás betűjelét!
- a) Hogyan keletkeztek a magmás kőzetek?
 A) A láva kihűlésével.
 B) A kéregben rekedt izzó magma megszilárdulásával.
 C) A kihűlt láva mállásával.
 D) Aprózódással.
- b) Hogyan keletkeztek az üledékes kőzetek?
 A) Lassú lehűléssel.
 B) A felszíni kőzetek aprózódásával.
 C) Mállás során.
 D) A vulkáni kőzetek lepusztulásával.
- c) Hogyan keletkeztek az átalakult kőzetek?
 A) Felszíni kőzetek mállásával.
 B) A vulkáni törmelék megszilárdulásával.
 C) A mélybe került kőzet nagy nyomáson és magas hőmérsékleten történő átkristályosodásával.
 D) Lassú lehűléssel és kikristályosodással.

5. Az alábbi feladatokban az állításokhoz négy válasz tartozik a következő variációkkal:

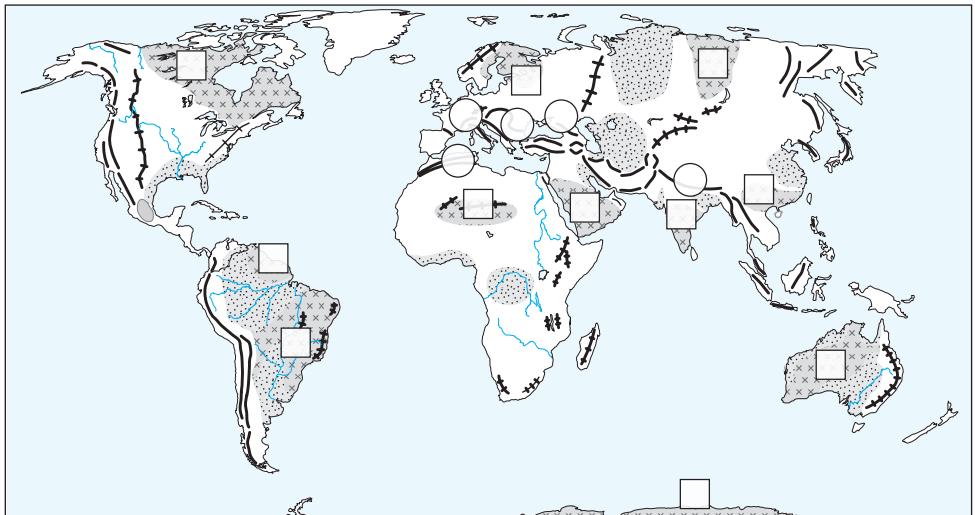
- A) 1., 2., 3. válasz igaz;   B) 1., 3. válasz igaz;   C) 2., 4. válasz igaz;
 D) mind a négy válasz igaz;   E) egyik válasz sem igaz.

Írd be a megfelelő betűjeleket az állítások utáni négyzetbe!

- a) Az ős- és előidőben keletkezett:
1. a Balti-pajzs;
  2. az első életnyomok, a baktériumok;
  3. az ősóceán;
  4. az Appalache-hegység.
- b) Az óidőre jellemző:
1. az őslégkör létrejötte;
  2. a kontinensmagok összetömörülése, a Pangea létrejötte;
  3. az ősi kéregdarabok széttöredezése;
  4. összekapcsolódott Ős-Európa és Ős-Amerika.

- c) A középidőre jellemző:
1. jelentős méretű volt a tengeri üledékképződés;
  2. a Pangea még egységes kéregdarab;
  3. elkezdődik az Atlanti-óceán északi medencéjének szétnyílása;
  4. felgyűrődtek a mai röghegységek.
- d) A harmadidőszak eseményei:
1. lemezmozgások során felgyűrődtek a mai fiatal hegyvonulatok;
  2. feltöltődtek a hegységek által közrefogott medencék;
  3. összekapcsolódott Észak- és Dél-Amerika;
  4. sok barnaszén, kőolaj, földgáz képződött.
- e) A negyedidőszak eseményei:
1. az éghajlati és növényzeti zónák eltolódtak;
  2. a világtengerek szintje megsüllyedt;
  3. az időszak során eljegesedések és felmelegedési időszakok váltakoztak;
  4. a hegységek eredeti formakincsei nem változtak.

6. a) *Húzd alá* a röghegységek nevét az alább felsorolt hegységek közül!
1. Atlasz; 2. Kaukázus; 3. Appalache; 4. Andok; 5. Rodope; 6. Német-középhegység;
  7. Urál; 8. Balkán; 9. Nagy-Vízválasztó-hegység; 10. Alpok; 11. Himalája
- b) Jelöld a térképvázlat megfelelő helyén sorszámuk beírásával az Eurázsiai-hegységrendszer a) feladatban felsorolt tagjait!
- c) Írd be a térképvázalatba a felsorolt ősmasszívumok betűjelét!
- A) Brazil-felföld; B) Dekkán; C) Balti-pajzs; D) Arab tábla; E) Ausztráliai-ősmasszívum; F) Angara; G) Dél-kínai-hegyvidék

- d) Csoportosítsd a síkságokat kialakulásuk és magasságuk szerint!
- Kialakulásuk szerint: 1. ...., 2. ...., 3. ....
- Magasságuk szerint: 4. ...., 5. ...., 6. ....

A levegő felmelegedése

1. Kövesd nyomon a napsugarak útját a légkörön át! Karikázd be a helyes válasz betűjelét!

a) A napsugarak hány %-a éri el a Föld felszínét?

- A) 25–30%;   B) 35–40%;   C) 45–50%;   D) 55–60%

b) Mi történik a napsugarak többi részével?

- A) A légkör felső határáról visszaverődnek.
 B) A légkör alsó rétegei elnyelik.
 C) A légkör alsó rétegei visszaverik.
 D) A légkör alkotórészei részben elnyelik, részben visszaverik.

c) Hogyan melegítik fel a levegőt a napsugarak?

- A) Közvetlen hőleadással.
 B) A felszín közelében összegyűlve, majd a magasabb légrétegekkel elkeveredve.
 C) A földfelszín közvetítésével melegítik fel.
 D) A légkör alkotórészei által elnyelt sugárzás melegíti fel.

2. a) Keresd az összefüggéseket! Hogyan hat a felmelegedésre a napsugarak hajlásszöge, a besugárzás időtartama, a felszín anyagának színe? Töltsd ki a táblázatot!

Tényezők	A felmelegedés	
	nagy mértékű, ha...	kis mértékű, ha...
a napsugarak hajlásszöge	1.	2. ....
a besugárzás időtartama	3.	4. ....
a felszín anyagának színe	5.	6. ....

b) Számold fényvisszaverő-képességük növekvő sorrendjében a következő felszíneket!

Frissen felszántott talaj ○; havas táj ○; erdőség ○; homoktalaj ○.

3. A következő összetett mondatok mindkét részéről dönts el, hogy *igaz* vagy *hamis*! Van-e köztük összefüggés? (Jelöld a megfelelő betűvel a 14. oldal változatai szerint!)

1. A napsugarak csak a légkör legalsó részét melegítik fel, *mert* a magassággal a hőmérséklet csökken.
2. A felszín anyagának a színe befolyásolja egy terület felmelegedését, *mert* a sötét talajok elnyelik a napsugarak jelentős részét.
3. A sarkoktól az Egyenlítő felé haladva nő a levegő hőmérséklete, *mert* azonos mennyiségű napsugárzás az Egyenlítőnél nagyobb területet, a sarkoknál kisebb területet ér.
4. Az északi félgömbön az északi lejtők jobban felmelegszenek, *mert* ide nagyobb hajlásszögben érkeznek a napsugarak.
5. Azonos napsugárzásnál a víz jobban felmelegszik, mint a szárazföld, *mert* a víz a napsugarak jelentős részét elnyeli.
6. Borult éjszakán kevésbé hűl le a levegő, *mert* a levegő szennyeződései a kisugárzott hő tekintélyes részét elnyelik és visszasugározzák.

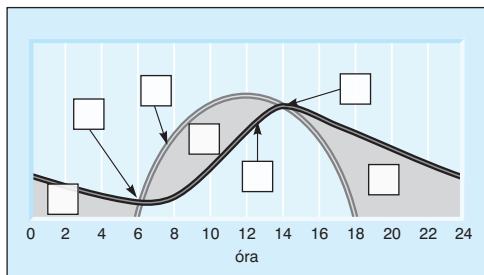
4. Készíts magyarázó ábrát az üvegházhatásról!

5. a) Mi az oka a hőmérséklet napi járásának? .....

b) Figyeld meg az ábrát! Írd a felsoroltak betűjeleit az ábra megfelelő helyére!

- A besugárzás
- B kisugárzás
- C a legalacsonyabb hőmérséklet
- D a legmagasabb hőmérséklet
- E pozitív hőmérsékleti egyenleg
- F negatív hőmérsékleti egyenleg

c) Mennyi idő telik el a legerősebb napi besugárzás és a legmagasabb napi hőmérséklet elérése között? .....

d) Magyarázd meg az eltérés okát! .....

e) Magyarázd meg, hogy miért hűvösebbek a derült éjszakák! .....

6. A Földön eddig mért legnagyobb *abszolút hőingás* 112,8 °C volt (Szibéria). Mit jelent a fogalom?

.....
 .....

7. Nevezd meg a jellemzők alapján a fogalmakat!

a) A levegő pillanatnyi fizikai állapota: .....

b) A légkör fizikai állapotában néhány óra vagy nap alatt bekövetkező változás: .....

c) Egy adott földrajzi térség időjárás rendszere: .....

d) A naponta több alkalommal mért hőmérsékletek számtani középértéke: .....

e) A 24 óra alatt mért legmagasabb és legalacsonyabb hőmérséklet közötti különbség:

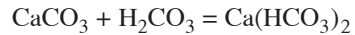
.....

A karsztosodás

1. Válaszolj a karsztosodással kapcsolatos kérdésekre!

- a) Mely kőzetekre jellemző a karsztosodás? .....
- .....
- b) *Húzd alá* a válaszok közül a legelterjedtebb karsztosodó kőzet nevét!
- c) Mit kell, hogy felvegyen a csapadékvíz ahhoz, hogy nagyobb mértékű oldásra legyen képes? .....
- .....
- d) Hol „szerzi be” a víz a karsztos oldáshoz szükséges anyagot? .....
- .....
- e) Mely területeken jellemző a karsztosodás? *Húzd alá* a helyes válaszokat!
- meleg; hűvös; nedves; száraz; talajjal nem rendelkező; vastag talajtakaróval rendelkező; gazdag élővilág található a talajon és a talajban; kopár, élettelen területeken

2. Nevezd meg a karsztos oldódásban részt vevő anyagokat!

- a) .....
- b) .....
- .....
- .....

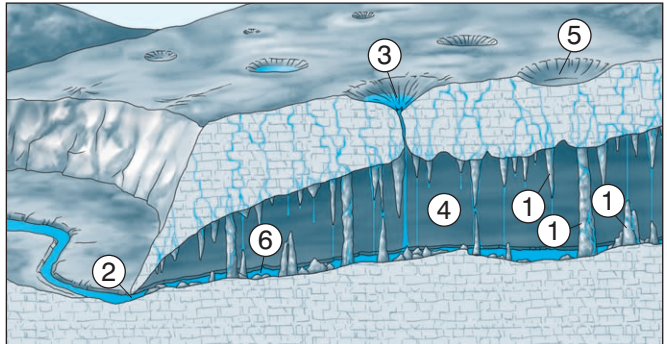
3. a) Adj összefoglaló címet az ábrának!

.....

.....

.....

.....

b) Nevezd meg a számokkal jelölt formákat, képződményeket!

- ① .....
- ② .....
- ③ .....
- ④ .....
- ⑤ .....
- ⑥ .....

c) Mely hegységekben tanulmányozhatnád ezeket a formákat, képződményeket? *Húzd alá* a felsorolásban!

Visegrádi-hegység; Hargita; Bükk; Soproni-hegység; Mecsek; Andok; Zempléni-hegység

A TERMÉSZETFÖLDRAJZI ÖVEZETESSÉG

A szoláris és a földrajzi övezetesség

1. Hány fokban hajlásszögben érkeznek a napsugarak a nevezetes szélességi körökre a nyári és téli napfordulón, valamint a tavaszi és őszi napéjegyenlőség idején? Töltsd ki a táblázatot!

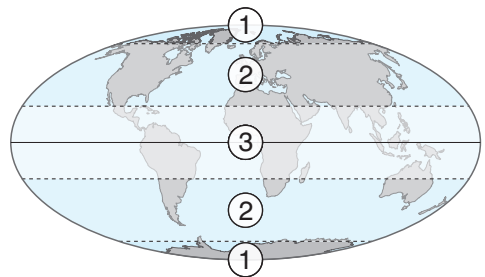
Szélességi kör	VI.22.	III.21. és IX.23.	XII.22.
Északi-sark			
északi sarkkör			
Ráktérítő			
Egyenlítő			
Baktérítő			
déli sarkkör			
Déli-sark			

2. Hol vándorol az év folyamán a Nap 90°-os delelési magassága? Karikázd be a helyes válasz betűjelét!

- a) Az Egyenlítő és a Baktérítő között.
 b) Az északi és a déli szélesség 66,5°-a között.
 c) Az északi és a déli szélesség 23,5°-a között.
 d) Egész évben az Egyenlítő fölött delegalább 90°-os szögben.

3. a) Nevezd meg az ábrán jelölt szoláris éghajlati övezeteket!

- ① .....
 ② .....
 ③ .....

- b) Írd be az ábrába a szoláris éghajlati övezetek határainak nevét!

- c) Határozd meg a szélességi köreik fokszámát!

- d) Írd az övezet neve mellé a rá jellemző állítás betűjelét!

- A) Területén minden szélességen delelhet merőlegesen a Nap.
 B) Területén az év során legalább egy nap nem kel fel, illetve nem nyugszik le a Nap.
 C) Az övezetben minden nap felkel és lenyugszik a Nap. A napsugarak hajlásszöge a vízszintes felületen sehol sem éri el a 90°-ot.

4. Meddig tart a nappal, illetve az éjszaka a sarkokon? Karikázd be a helyes válasz betűjelét!
 a) 24 óráig;   b) 1 hétig;   c) 6 hónapig;   d) 12 hónapig
5. Indokold meg, hogy miért tágabb fogalom a földrajzi övezetesség az éghajlati övezetességnél!
- .....
- .....

6. Sorold fel a vízszintes földrajzi övezetesség rendszerének egységeit! Jelöld relációs jellel az egymáshoz viszonyított nagyságrendjüket!
- .....

7. Magyarázd meg az atlaszod segítségével!
- a) Mi módosítja a földrajzi övezetességet az Egyenlítő mentén Afrika keleti részén?
- .....

- b) Miért magasabb Norvégia partvidékén az évi középhőmérséklet, mint a vele azonos földrajzi szélességen fekvő Baffin-szigeteké?
- .....

A forró övezet I.

1. A forró övezetben uralkodó szélrendszer: .....

Jelöld be a metszet alá a légnyomás (A vagy M) betűjelét, és rajzold be a levegő mozgását az egyes szélességi körök fölött! Jelöld nyilakkal a szélirányokat!

2. Mi az oka, hogy a passzátszélrendszer felszálló és leszálló ága É-ra, illetve D-re eltolódik?
- .....

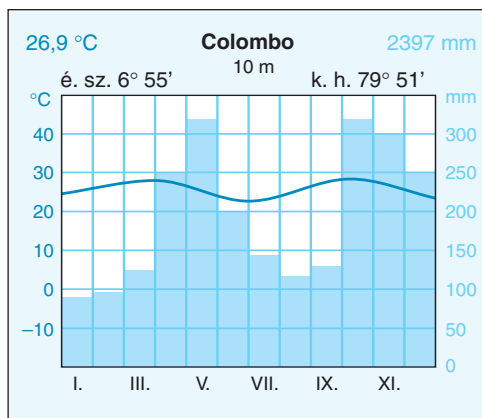
3. A klímadiagram alapján válaszolj a kérdésekre!

- a) Mekkora mértékű az évi közepes hőingás?

..... °C.

- b) Hányszor van egy évben hőmérsékleti-ill. csapadékmaximum? Mi ennek az oka?
- .....
- .....

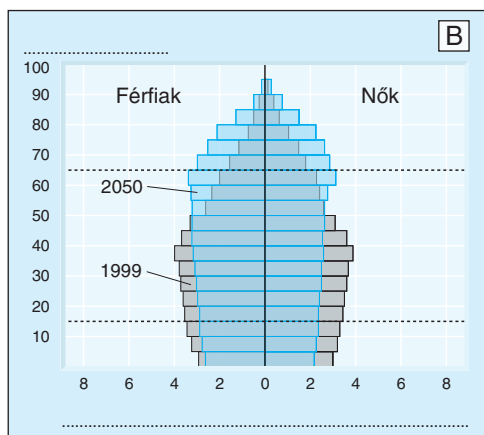
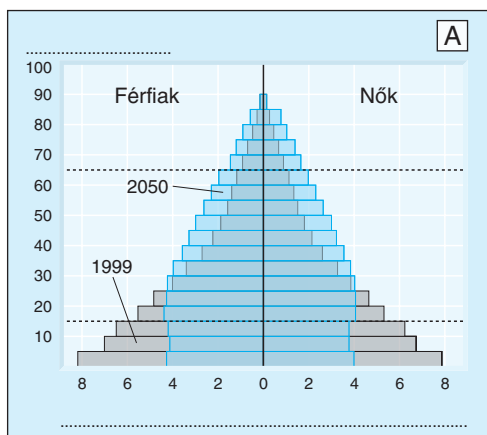
- c) Mi az oka a levegő igen magas relatív vízgőztartalmának?
- .....
- .....

A TERMÉSZETI ÉS A TÁRSADALMI KÖRNYEZET

A népesség összetétele

1. A feladatok a fejlődő és a fejlett országok népesség-összetételére vonatkoznak.

- a) Milyen adatot ábrázolnak a korfa vízszintes tengelyén? Írd be az ábrákba! Add meg a mértékegységet is!
- b) Milyen adatot ábrázolnak a korfa függőleges tengelyén? Írd be az ábrákba! Add meg a mértékegységet is!
- c) Egészítsd ki mondatot! A korfa egy adott ország népességének ..... és ..... szerinti megoszlását tükrözi.
- d) Hasonlítsd össze a fejlett és a fejlődő országok korfáját! Írd az állítások elé a megfelelő korfa betűjelét!

- 1. A fejlett országok népességére jellemző.
- 2. A születéskor várható élettartam alacsony.
- 3. Sok az újszülött.
- 4. A korszerű egészségügy, az életszínvonal magasabb átlagéletkort eredményez.
- 5. A nők átlagéletkora 5-10 évvel magasabb.
- 6. Ilyen volt hazánk korfája 1900 körül.
- 7. Kiemelt társadalmi feladat az oktatás és a munkahelyteremtés.
- 8. A második népesedési szakasz korfája.
- 9. Előregedő társadalom korfája.
- 10. A gazdaság jelentős tétele a nyugdíjak kifizetése, az időskorúak gondozása.
- 11. Fiatalodó társadalom képét tükrözi.

2. Hasonlítsd össze a népesség korcsoportok szerinti megoszlását az ábra alapján!

a) Melyik kontinens lakossága a leginkább „fiatalodó”? .....

b) Melyik kontinens népessége a leginkább „öregedő”? .....

c) Hol a legmagasabb az aktív korcsoportba tartozók aránya? .....

d) Melyik kontinensét ítéled kedvezőtlennek? .....

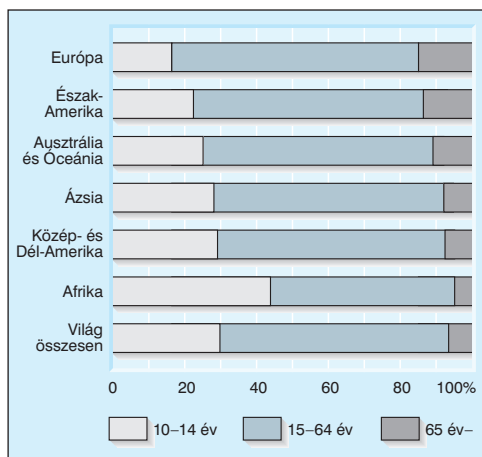
Miért? .....

.....

.....

e) Melyik kontinensnek lesz szüksége leginkább az aktív korcsoportba tartozó munkaerő befogadására a közeljövőben? .....

f) Mely kontinensek népességének korösszetétele hasonlít a legjobban a világ átlagos összetételéhez? .....

3. Húzd alá a „kakukktojást” a felsorolásban!

angol; arab; spanyol; német; kínai; francia; orosz nyelv

Indokold választásod!

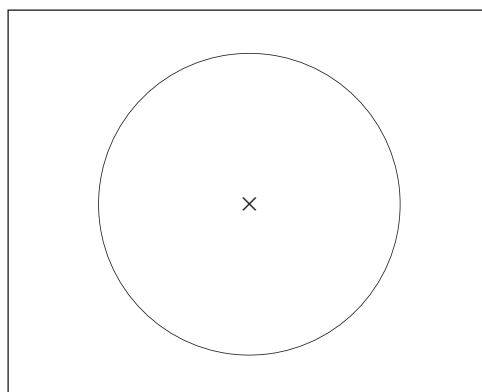
Az aláhúzott .....

A többi .....

4. Ábrázold a Föld népességének vallás szerinti megoszlását kördiagramon! (1% = ... °)

Adatok:

- keresztény: 31,5%
- muszlim: 23,5%
- hinduista: 15,0%
- buddhista: 7,1%
- népi hiedelem: 5,9%
- izraelita: 0,2%
- egyéb és vallástalan: 16,8%

5. Csoportosítsd a következő országokat nemzetiségi összetételük alapján! Írd az országok sorszámait a megfelelő helyre!

1. Románia; 2. Ukrajna; 3. Portugália; 4. India; 5. Spanyolország; 6. Kanada; 7. Japán; 8. Kína; 9. Oroszország; 10. Szerbia; 11. USA; 12. Albánia

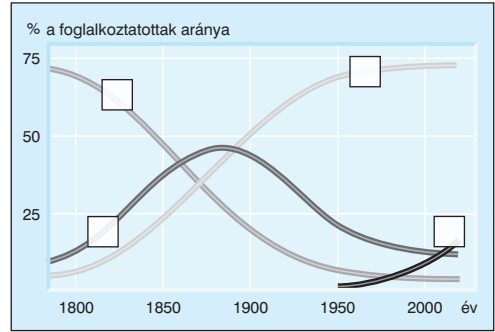
a) Egynemzetiségű: ..... b) Többnemzetiségű: .....

6. Figyeld meg a foglalkozási szerkezet átalakulását!

a) Írd rá a grafikonokra az ábrázolt szektor betűjelét az alábbiak szerint:

- A) ipar;
- B) kutatás+fejlesztés;
- C) mezőgazdaság;
- D) szolgáltatás!

b) Mi jellemző az egyes gazdasági ágakra? A grafikon betűjeleivel válaszolj!

- 1. A legkésőbb alakult ki, a szellemi tevékenységre épül.
- 2. A legrégebb gazdasági szektor.
- 3. A legfejlettebb országokban ez foglalkoztatja a legtöbb munkaerőt.
- 4. Az ipari forradalom hatására ide áramlott át a munkaerő.
- 5. Tercier szektornak is nevezik.
- 6. Legtöbben a fejlődő országokban dolgoznak ebben az ágban.

7. Nézz utána aktuális hírforrásokban, hogy hol és milyen megnyilvánulásai vannak a vallási vagy nemzetiségi ellentéteknek!

.....

A népesség földrajzi eloszlása

1. Figyeld meg az atlasz (a tankönyv) népsűrűségi térképét és a tk. 204.2. táblázatát! Döntsd el, melyik a több (a nagyobb), és karikázd be a betűjelét!

- a) A) Ázsia népsűrűsége
B) Európa népsűrűsége
- b) A) az északi félgömb népessége
B) a déli félgömb népessége
- c) A) az ázsiai népességkoncentráció területe
B) az USA atlanti-óceáni partvidékének népességtömörülése
- d) A) az Eurázsiaiában élő népesség száma
B) a többi kontinensen élő népesség száma
- e) A) a mérsékelt övezetben élő népesség száma
B) a trópusi övezetben élő népesség száma

TARTALOM

TÁJÉKOZÓDÁS A VILÁGEGYETEMBEN ÉS A FÖLDÖN

A csillagászati ismeretek fejlődése	5
A világegyetem	6
A Naprendszer csillaga	8
A Nap körül keringő égitestek	9
A Föld mint égitest I.	11
A Föld mint égitest II.	14
A Hold	15
Az űrkutatás szerepe a Naprendszer megismerésében	17
A térkép	18
Távérzékelés és térinformatika	20
Mit tudsz a Földről, kozmikus környezetéről és a térképről?	21

A GEOSZFÉRÁK

A Föld belső szerkezete	24
A kőzetlemezek mozgása	25
A lemezmozgások következményei I.(földrengés, vulkanizmus)	26
A lemezmozgások következményei II.(hegységképződés)	28
Ásványok, kőzetek és hasznosítható ásványgyűttések	29
A földtörténet eseményei	32
Felszínfejlődés a belső és külső erők kölcsönhatásában	33
A talaj: a földrajzi burok összetett rendszere	35
Mit tudsz a kőzetburokról?	37
A légkör anyaga és szerkezete	40
A levegő felmelegedése	42
A felhő- és csapadékképződés	44
Légnyomás, szél; ciklonok, anticiklonok	45
Időjárási frontok	47
A nagy földi légkörzés	48
A monszunszélrendszer; a helyi szelek	49
A szél és a csapadék felszínformáló tevékenysége	51
A légkör jelentősége, védelme	52
Mit tudsz a levegőburokról?	53
A vízburok tulajdonságai	56
A vízburok mozgásai	58
A felszín alatti vizek	61
A karsztosodás	64
A felszíni vizek	65
A folyóvíz felszínformáló munkája	67
A jég felszínformáló munkája	68
Gazdálkodás a vizekkel	69
Mit tudsz a vízburokról?	72

A TERMÉSZETFÖLDRAJZI ÖVEZETESSÉG	
A szoláris és a földrajzi övezetesség	74
A forró övezet I.	75
A forró övezet II.	76
A mérsékelt övezet I–II. – az övezet átmeneti határain	78
A mérsékelt övezet III. – a valódi mérsékelt öv	80
A hideg övezet	82
A hegyvidékek övezetessége	83
Mit tudsz a természetföldrajzi övezetességről?	85
A TERMÉSZETI ÉS A TÁRSADALMI KÖRNYEZET	
A népesség összetétele	88
A népesség földrajzi eloszlása	90
A világ népességének gyarapodása	93
A települések I. – a magányos települések és a falvak	95
A települések II. – a városok	97
Mit tudsz a természeti és a társadalmi környezet összefüggéseiről?	100